

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a dr. Fekete Csaba ügyvéd által képviselt I.r., II.r., III.r. felpereseknek a dr. Kardos Gyula ügyvéd által képviselt alperes ellen - akinek pernyertessége érdekében a dr. Heuer György jogtanácsos által képviselt beavatkozó beavatkozott - kártérítés és egyéb igények iránt a Kecskeméti Munkaügyi Bíróságnál 1.M.422/2007. szám alatt megindított és másodfokon a Bács-Kiskun Megyei Bíróság 3.Mf.21.967/2008/4. számú ítéletével jogerősen befejezett perében az említett másodfokú határozat ellen az alperes által benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Bács-Kiskun Megyei Bíróság 3.Mf.21.967/2008/4. számú ítéletének felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezését hatályában fenntartja, egyebekben nem érinti.

Az alperes köteles a felperesek részére - tizenöt napon belül - 30.000 (harmincezer) forint felülvizsgálati perköltséget megfizetni.

Az alperes köteles az állam javára 52.300 (ötvenkettőezer-háromszáz) forint felülvizsgálati illetéket megfizetni.

I n d o k o l á s :

Az I.r. felperes 1997. május 25-étől vas- és fémipari dolgozóként áll az alperes alkalmazásában. 2000. március 9-én üzemi balesetet szenvedett, mely miatt a jobb kézfején lévő mutatóujját amputálni, a gyűrűs és középső ujj rekonstrukcióját, valamint a gyűrűs ujj kézközépcsontjának tűzését kellett elvégezni. A baleset következtében az I.r. felperes baleseti eredetű munkaképesség-csökkenése 40 %-os mértékű. A II. és a III.r. felperesek az I.r. felperes gondozásában álló rokkant testvérei, a II.r. felperes enyhe fokban szellemi fogyatékos, állandó orvosi kezelést igényel, a III.r. felperes súlyos neurológiai panaszokkal küzd, pszichotikus tünetek mellett állandó felügyeletre szorul.

A felperesek a keresetükben vagyoni és nem vagyoni kártérítés megfizetésére kérték kötelezni az alperest.

A Kecskeméti Munkaügyi Bíróság 1.M.406/2004/67. számú ítéletével - egyebek mellett - 3.405.000 forint lejárt mezőgazdasági kártérítés megfizetésére kötelezte az alperest. A Bács-Kiskun Megyei Bíróság 3.Mf.20.158/2007/7. számú részítéletével a mezőgazdasági kártérítés és kamata megfizetésére kötelező rendelkezést hatályon kívül helyezte, és ebben a körben a munkaügyi bíróságot a per újabb tárgyalására, és újabb határozat hozatalára utasította. A megismételt eljárásban a Kecskeméti Munkaügyi Bíróság 1.M.422/2007/22. számú ítéletével kötelezte az alperest, hogy fizessen meg az I.r. felperesnek 872.200 forint összegű mezőgazdasági kártérítést és annak kamatát. A felpereseket 172.000 forint perköltség megfizetésére kötelezte. Egyebekben a bíróság az I.r. felperes keresetét, mind a II. és a III.r. felperesek

keresetét elutasította. A munkaügyi bíróság álláspontja szerint a meghallgatott tanúk nyilatkozatai egyértelműen alátámasztották azt a felperesi állítást, mely szerint a felperesek az örökölt 1000 m²-es mezőgazdasági területen - amelyet az I.r. felperes édesapja segítségével korábban is folyamatosan művelt - mezőgazdasági terményeket, így különösen uborkát, paradicsomot, retket, paprikát termeltek, melyet I.r. felperes gépkocsival az sz., illetve a p. n. piacra vitt, és adott el. Az I.r. felperes ezt a munkát az apja halála után a testvéreivel együtt - a nagybátyja és más hozzátartozója segítségével - folytatta, mely tevékenység a munka mellett megélhetést is biztosított a családnak. A munkaügyi bíróság elfogadta az I.r. felperes állítását, mely szerint minden évben folyt, és folyamatos volt ez a termelés, mely tevékenységet az alperesi foglalkoztatás mellett délutánonként és hétvégeken végezte, valamint voltak olyan munkálatok is, amihez az I.r. felperesnek napszámot is kellett fogadnia, akinek napszámbért fizetett. Az elsőfokú bíróság az I.r. felperes személyes előadásából és a tanúk nyilatkozatából tényként állapította meg, hogy az I.r. felperes 2000. tavaszán elkezdte a földmunkálatokat, de azt követően, hogy március 9-én a munkahelyén balesetet szenvedett, már egyáltalán nem tudott a földterületen dolgozni, és azóta sem végez semmilyen munkát, továbbá a testvérei sem, akik ezt a területet soha nem tudták önállóan művelni. A munkaügyi bíróság a megismételt eljárásban elfogadta az ismételten kirendelt igazságügyi mezőgazdasági szakértő megállapításait, mely szerint a perbeli területen évente minden négyzetméter területén két fajta növényt lehetett termelni úgy, hogy kora tavasszal a területen korai retket lehetett vetni, a kiszedés után azt követte ugyanarra a területre burgonya, paprika, paradicsom ültetése, majd miután azt kiszedték, később augusztusban újra valamilyen veteményt lehetett vetni. Tekintettel arra, hogy ennek ellenkezőjét az alperes nem bizonyította - csupán a szakértői véleménnyel nem értett egyet és másik szakértő kirendelését kérte -, az elsőfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy másik mezőgazdasági szakértő sem tudna hitelesebb szakvéleményt készíteni, miután a per adatai között sem számla, sem bizonylatok nem találhatók, és másik szakértő is csak a perbeli adatokra tudott volna hagyatkozni. Az elsőfokú bíróság elfogadta a perben beszerzett mezőgazdasági szakértői vélemény, illetve az azt kiegészítő szakvélemény megállapítását arra vonatkozóan, hogy az I.r. felperest 2000. évtől 2007. év végéig évente átlagosan 450.000 forint kár érte. A munkaügyi bíróság számítása szerint a 2000-2007. évre az I.r. felperesnek 3.338.000 forint kára származott. Ennek 1/3-a 1.246.000 forint, melynek - figyelemmel arra, hogy a megelőző eljárásban a kármegosztás arányát a bíróság jogerősen 70-30 %-ban állapította meg az alperesre terhesebben - 70 %-a 872.200 forint, mely összegnek kamataival történő megfizetésére kötelezte az alperest az I.r. felperes részére. Az elsőfokú bíróság nem fogadta el a felpereseknek azt a hivatkozását, hogy a II. és a III.r. felperesek ne tudtak volna az I.r. felperes irányításával bármilyen

mezőgazdasági munkát végezni a perbeli területen, az ő keresetüket elutasította. A peres felek fellebbezése folytán eljáró Bács-Kiskun Megyei Bíróság 3.Mf.21.967/2008/4. számú ítéletével az elsőfokú bíróság kiegészített és kijavított ítéletét részben megváltoztatta, és az alperest az elsőfokú ítéletben meghatározott 872.200 forint összegű mezőgazdasági kártérítés és kamatai megfizetésére kötelezte az I., II., III.r. felperesek javára együttes jogosultsággal. Az alperest terhelő eljárási illeték összegét módosítva az elsőfokú bíróság ítéletét egyebekben helybenhagyta. A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság megalapozottan állapította meg azt, hogy a felperesek a perbeli földterületen az I.r. felperest ért balesetet megelőzően mezőgazdasági termelést folytattak. A peradatok alapján a mezőgazdasági termelés ténye nem bizonyított, azonban életszerű, hogy a felperesek a havi rendszeres jövedelmüket a lakóingatlanuk mellett lévő földterület mezőgazdasági hasznosításával egészítették ki. A károsodás bekövetkezésére nézve a megyei bíróság annak tulajdonított döntő jelentőséget, hogy az I.r. felperes a balesetet követően, 2000. április 12-én az alpereshez tett kárigény bejelentésében a mezőgazdasági termelésből származó nettó bevételét évi 150.000 forintban határozta meg. A másodfokú bíróság figyelemmel arra, hogy a balesetet megelőző időszakban a rendszeres mezőgazdasági termelés ténye bizonyított, az I.r. felperes fenti nyilatkozatát alapul véve határozta meg a mezőgazdasági termelés elmaradásából a felpereseket ért kár összegét. A megyei bíróság értékelte a beszerzett igazságügyi szakértői vélemény megállapítását, mely szerint a nettó árbevétel évente minimális összeggel, de növekedett. A jogerős ítélet hangsúlyozta, hogy a felperesektől a kárenyhítés körében az mindenképpen elvárható volt, hogy olyan növénykultúrát, amely nem jár a korábbihoz hasonló fizikai igénybevétellel, a területen megtermeljenek. Figyelembe véve az alperesre terhesebb 70-30 %-os kármegosztást is, a megyei bíróság mérlegeléssel a felpereseknek a mezőgazdasági termelés elmaradásából származó kárát az elsőfokú ítéletben megállapított kártérítési összeggel egyezően állapította meg. A másodfokú bíróság állásfoglalása szerint a mezőgazdasági termelés elmaradásából eredő kár a felpereseket együttesen érte, a II. és a III.r. felperesek ezen munkák végzésére az I.r. felperes fizikai segítsége nélkül nem képesek. A megyei bíróság a munkaügyi bíróság ítéletét megváltoztatva az alperest a kártérítés összegének, a felperesek részére együttes jogosultsággal történő megfizetésére kötelezte. Az alperes a felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet „megváltoztatását”, és a felperesek mezőgazdasági termelés elmaradásából származó kár megfizetésére irányuló keresetének elutasítását kérte. Hivatkozott arra, hogy a hatályon kívül helyező részítélet megállapította, hogy a munkaügyi bíróság ítéletét olyan mezőgazdasági szakvéleményre alapozta, amelyet a szakértő a szükséges adatokkal nem támasztott alá. A szakértő az eljárás során úgy nyilatkozott, hogy a felperesek területén semmilyen bizonyíték

nincs a mezőgazdasági termelésre vonatkozóan, így csak feltételezésre támaszkodhatott. A szakértő a valóságtól elrugaszkodva elméleti elképzeléseket írt le, amikor úgy nyilatkozott, hogy a felperesek egy szezon alatt egymás után két-háromféle növényt termeltek ugyanazon a területen. A felülvizsgálati kérelem kifogásolta, hogy a szakértő bármilyen objektív okirati vagy tárgyi bizonyíték nélkül kizárólag a saját ügyükben nyilvánvalóan elfogult felperesek előadására alapította az ellentmondásos, életszerűtlen szakvéleményét. Álláspontja szerint más, felkészült, a realitásokat szem előtt tartó szakértő figyelembe vette volna, hogy a kb. 1000 m²-es területen nyereséges szabadföldi árutermelést nem lehet folytatni különösen akkor, ha az árut kb. 200 km (oda-vissza kb. 400 km) távolságra kell szállítani.Érvelése szerint a „nyilván elfogult” szomszédok és rokonok vallomása nem bizonyította, hogy a területen 2000-ig mezőgazdasági termelés folyt. Kérdéses, hogy 2000. év óta miért nem termeltek semmit, hiszen az I.r. felperes betegsége első időszakában is tudta volna irányítani a testvérei munkáját, ezt egyébként kárenyhítési kötelezettségük is megkövetelte volna. Az alperes jogszabálysértőnek találta, hogy a másodfokú bíróság az ítéletét arra alapította, hogy a felperes a balesetet követően 150.000 forintban határozta meg a nettó évi bevételét, mert ezen felperesi állítást sem tudták bizonyítékokkal alátámasztani. A felperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet „helybenhagyására” irányult. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

Az alperes felülvizsgálati kérelmében hivatkozottak jogszabálysértés megállapítására nem adtak módot [Pp. 275. § (1) bekezdés, 206. § (1) bekezdés, 221. § (1) bekezdés, BH.2001/197., BH.2002/29.]. AZ eljárás során meghallgatott tanúk vallomását helytállóan értékelve állapították meg, hogy a felperesek a lakóhelyükön a ház melletti kb. 1000 m²-es területen a balesetet megelőzően - rokonaik segítségével - mezőgazdasági termelést folytattak, és az ott termelt árut piacra vitték. Amennyiben az szükséges volt, a felperesek a munkák elvégzéséhez napszámos munkáját vették igénybe, melynek tényét K.sz.J. és B.A. tanúk vallomásukkal alátámasztották (jegyzőkönyv). A meghallgatott tanúk vallomása alapján helytállóan állapították meg az eljárás bíróságok azt is, hogy az I.r. felperes balesetét követően a perbeli földterületen nem folyt termelés. Alaptalanul sérelmezte az alperes a felülvizsgálati kérelmében a tanúk elfogultságát, mert önmagában abból a tényből, hogy a tanúk közül két személy a felperesekkel rokoni, két személy szomszéd kapcsolatban állnak, érdekeltségükre következtetni nem lehetett. Nem megalapozott az alperes kifogása a területen termelt növénykultúrák vonatkozásában. A tanúk vallomásából alappal következtethető, hogy a felperesek a területen korai, illetve késői termésű növényeket is termeltek.

F.J. tanúvallomása szerint „minden évben retket, paprikát, paradicsomot termeltek, ezeket eladásra termelték, például a retket már január-februárban lehet vetni, fátýolfóliával letakarták, és ezt kb. április közepén már szedni lehetett... én segítetttem minden mezőgazdasági munkánál, például vetni, kötözni a paradicsomot, a krumplici vetésnél is ők vágták a földet, mi pedig tettük bele a krumplit" (jegyzőkönyv 3. oldal).

K.Sz.J. a vallomásában előadta, hogy „tavasszal volt a retek szezonja, akkor dolgoztam én többször a felpereseknek retekcsomózásánál, de volt úgy, hogy ősszel is volt ilyen munka, volt krumplici termelés és paradicsom is, de én abban nem vettem részt, azt tudom elmondani, hogy minden évben folyamatosan volt ott termelés a kertben" (jegyzőkönyv 3. oldal 9. bekezdés). Alaptalanul kifogásolta az alperes Sz.A. igazságügyi mezőgazdasági szakértő véleményében foglaltakat, azt ellentmondásosnak értékelve. A beszerzett szakvélemény a Pp. 182. § (3) bekezdésében megjelölt egyik hibában sem szenvedett, ezért a bizonyítékok köréből nem volt mellőzhető. Az irányadó bírói gyakorlat szerint a szakvéleménnyel elégedetlen fél kérelme a szakvélemény más szakértő véleményével való ellenőrzésének indítványozására önmagában a szakvélemény helytállóságát nem kérdőjelezi meg, és nem lehet további szakértő kirendelésének alapja (BH. 998.534.II.). Ebből következően nem volt indokolt az ügyben más szakértő véleményének beszerzése, e körben az alperes érvelése alaptalan. Nem helytálló az alperes felülvizsgálati érvelése, mely szerint II. és III.r. felperesek az I.r. felperes irányítása mellett művelni tudták volna a terület. A tanúként meghallgatott B.A. vallomása szerint az I.r.felperes „...a baleset után már nem vetette be a területet, a baleset miatt nem bírta már csinálni a kert művelését és a testvérei nem tudták ezt önállóan végezni, mert fogyatékosok" (jegyzőkönyv 2. oldal). Az alapeljárásban beszerzett, a II. és III.r. felperesekre vonatkozó igazságügyi orvosszakértői vélemények szerint a munkavállaló sorsszerű megbetegedés miatt fogyatékos testvéreinek egészségi állapotát a „számukra biztonságot jelentő" I.r.felperes által elszenvedett baleset negatívan befolyásolta. A bizonyítékok alapján kétséget kizáróan következtethető, hogy a II. és III.r. felperesek a perbeli terület önálló művelésére nem képesek. Az alperes a felülvizsgálati kérelmében alaptalanul sérelmezte azt, hogy a megyei bíróság a jogerős ítélet meghozatala során hangsúlyozottan értékelte a kártérítés összegének megállapításakor az I.r. felperesnek a közvetlenül a balesetet követően tett nyilatkozatát, hogy a mezőgazdasági termelésből évente 150.000 forint nettó árbevétele származott. A másodfokú bíróság a kártérítés összegének megállapítása során a rendelkezésre álló bizonyítékokat összességében helytállóan értékelte (Pp. 206. §), mérlegeléséről és annak szempontjairól számot adott, álláspontját részletesen indokolta a jogszabályok helyes megjelölésével (Pp. 221. §). A kifejtettek tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. §-ának (3) bekezdése alapján a jogerős ítélet felülvizsgálati

kérelemmel nem támadott rendelkezését nem érintette, egyebekben hatályában fenntartotta.

Az alperes perköltség fizetési kötelezettsége a Pp. 78. § (1) bekezdésén alapul.

A felülvizsgálati eljárás illetékét az adott ügyben még irányadó 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 3. § (3) bekezdése alapján köteles az alperes megfizetni.

Budapest, 2010. május 19.

**Dr. Tallián Blanka s.k. a tanács elnöke, dr. Hajdu Edit s.k. előadó
bíró, dr. Tálné dr. Molnár Erika s.k. bíró**

A kiadmány hitelével. Nné tisztviselő